

3. Maglevany A., Safronova G., Phales I., Hohri T. *An overall evaluation of physical and mental working capacity of soccer players in a year training cycle // The proceedings of the modern olympic sport, International scientific congress (may 16-19, 1997).*-Kyiv, Ukraine, 1997.-p.149.
4. Зеленцов А.М., Лобановский В.В. *Моделирование тренировки в футболе.* – К., 1998.-176 с.
5. Мухін В.Н. *Фізична реабілітація.* –К.: Олімпійська література, 2000.-423с.
6. Платонов В.Н. *Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте.*- К.,1997.-583с.
7. Фалес Й.Г., Картиш А.П., Сафронова Г.Б., Белова Л.А. *Комплексная методика коррекции тренировочного процесса футболистов по биологическим показателям// Комплексная оценка эффективности спортивной тренировки. Тезы докл. респ. конф.- К., 1979.-с.72-73.*
8. Фалес Й.Г., Сафронова Г.Б., Белова Л.А. та ін. *Взаємозв'язки між показниками функціонального стану нервово-м'язової і серцево-судинної систем у футболістів в кінці підготовчого періоду// Молода спортивна наука України. - Львів:ЛДІФК-2003.- В.7.- Т3. - с. 409-416.*

MECHANISMS OF PHYSICAL WORKING CAPACITY DECREASE IN FOOTBALL-PLAYERS IN COMPETITIVE PERIOD

Yozef FALES

Annotation. In the article mechanisms of physical working capacity decrease in football-players in competitive period.

КОРЕКЦІЯ ПСИХОМОТОРИКИ ДІТЕЙ 9-10 РОКІВ З ЛЕГКОЮ ФОРМОЮ РОЗУМОВОЇ ВІДСТАЛОСТІ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Людмила ХАРЧЕНКО

Львівський державний інститут фізичної культури

Комплексне вирішення проблем дитячої інвалідності через створення системи соціальної реабілітації дітей із вродженими й набутими вадами здоров'я та розвитку, стало пріоритетним напрямком соціальної політики України. У зв'язку з цим, потреба розробки спеціальних державних нормативних документів, зокрема концепції спеціальної освіти осіб з психофізичними вадами в Україні", де навчання неосправних осіб розглядається як проблема національного значення, що потребує чергового розв'язання [2]. Одним із ефективних засобів психофізичного розвитку розумово відсталих дітей є спеціально організовані заняття з фізичного виховання. Удосконаленню методики проведення уроків з фізичної культури у спеціальних школах присвячено чимало наукових праць. Як свідчать результати

досліджень, проведені за останні роки (С. Косилов, 1991, В. Язловецький, 1997, Т. Білоус, 1999, Л. Таран, 2001) і досвід діяльності допоміжних шкіл, вказують на те, що підібрані засоби і методи фізичного виховання є необхідною передумовою досягнення позитивних змін як в загальному розвитку, так і в корекції певних психомоторних функцій дітей-олігофренів молодшого шкільного віку. Наявність у розумово відсталості рухових недоліків, які взаємопов'язані з недоліками їх психічного розвитку, зумовлюють необхідність проведення занять з фізичного виховання таким чином, що поряд з розвитком фізичних якостей відбувалась корекція психічної діяльності. А саме в процесі фізичного виховання можна здійснювати корекцію певних порушень моторики дітей-олігофренів, добираючи відповідні засоби і методи, які спрямовані на розвиток здатності до довільного керування рухами (А. Штурма, 1989, Б. Коссов, 1989), які реалізуються через мову, фізичні вправи, в тому числі, ігри (О. Конопкін, 1980., В. Чекалов, 1989). Тому актуальним, на нашу думку, є впровадження в процес фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку з легкою формою розумової відсталості "комплексного" ігрового методу, який спрямований на корекцію порушень та розвитку збережених психомоторних здібностей учнів.

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами, темами. Робота виконується відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики, освіти і туризму України з теми 2.2.3. "Психофізична реабілітація неповносправних дітей засобами фізичного виховання".

Мета дослідження – перевірка ефективності експериментальної методики фізичного виховання (із переважним застосуванням ігрового методу) для дітей молодшого шкільного віку з легкою формою розумової відсталості.

Для вирішення поставленої мети ми використовували такі методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Для вирішення поставленої мети були сформульовані такі завдання:

1. Визначити початковий рівень розвитку психомоторних здібностей експериментальної і контрольної груп.
2. Впровадити в процес фізичного виховання молодших школярів-олігофренів елементи експериментальної програми.
3. Простежити зміни, що відбулись у психомоториці учнів під впливом ігрового методу, як ключового в експериментальній програмі.

Організація дослідження. Констатуючий педагогічний експеримент тривав з 1 березня по 30 травня 2003 року у спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті № 10 м. Львів (с.м.т. Брюховичі). В експерименті брали участь 18 учнів 9-10 років з легкою формою розумової відсталості. За цей період було проведено 16 уроків фізичного виховання. В експериментальній групі проводились уроки за запропонованими нами планами-конспектами на кожне заняття. Уроки проводились із переважним використанням ігрового методу. Ми пропонували застосовувати різноманітні види ігор: рухливі, ігри з елементами спортивних ігор, пальпаційні, корекційні, сюжетно-дидактичні. Усі ігри були спрямовані на формування рухових навичок, виховання фізичних якостей дітей, на активізацію мислення, поліпшення уваги, пам'яті, сприймання просторових і часових орієнтацій, формування взаємовідносин у колективі, дрібної моторики тощо, й безпосередньо збігалися з основним навчальним матеріалом. У контрольній групі уроки проводились за загальноприйнятою методикою. В обох дослідницьких групах уроки з фізичного виховання проводилися двічі на тиждень, тривалістю по 40 хвилин кожне.

Результати дослідження. Програма тестування психомоторики складалася з 7 тестових завдань [1,4]:

- 1) статична рівновага за методикою Яроцького;
- 2) визначення динамічної рівноваги;
- 3) тест “Десять “вісімок”;
- 4) маніпуляція дрібними предметами;
- 5) схоплення падаючої лінійки;
- 6) одночасність виконання рухів;
- 7) човниковий біг із перенесенням кубиків;

На початку констатуючого педагогічного експерименту результати тестувань психомоторики учнів експериментальної і контрольної груп практично не відрізнялись ($>0,05$). Відмічено вірогідні розбіжності ($<0,05$) у показниках тестів десять “вісімок” та схоплення падаючої лінійки. По завершенні констатуючого експерименту, ми провели повторне тестування психомоторних здібностей у дітей обох дослідницьких груп. Отримані дані, до і після експерименту (табл.) дали змогу проаналізувати рівень розвитку та процес корекції психомоторики, що відбулися під впливом експериментальної програми на етапі констатуючого педагогічного експерименту.

Таблиця

Показники рівня розвитку психомоторики експериментальної (n=9) та контрольної (n=9) груп до та після експерименту

Тестові завдання	Групи	До експерименту		Після експерименту	
		М ± m	P	М ± m	P
Статична рівновага (с)	ЕГ	16,22 ± 0,72	>0,05	27,67 ± 0,97	<0,05
	КГ	16 ± 0,71		24,78 ± 1,65	
Динамічна рівновага (кількість поворотів)	ЕГ	2,83 ± 0,27	>0,05	3,83 ± 0,24	<0,05
	КГ	3 ± 0,32		3,25 ± 0,28	
Тест 10 x 8 (с)	ЕГ	49,44 ± 0,98	<0,05	42,78 ± 0,98	<0,05
	КГ	48,67 ± 2,32		44,67 ± 1,16	
Маніп. дрібними предметами (с)	ЕГ	81,13 ± 1,99	>0,05	73,77 ± 1,96	>0,05
	КГ	81 ± 1,63		75 ± 1,59	
Схоплення падаючої лінійки (см)	ЕГ	24,5 ± 0,47	<0,05	22,11 ± 0,68	<0,05
	КГ	24 ± 0,86		24 ± 0,72	
Одн. вик. рухів (%)	ЕГ	44		56	
	КГ	56		56	
Човниковий біг (с)	ЕГ	Не виконало 100 %		Не виконало 100 %	
	КГ	Не виконало 100 %		Не виконало 100 %	

За період педагогічного експерименту відмічено вірогідне ($<0,05$) покращення результатів статичної рівноваги в обох дослідницьких групах. В середньому, в ЕГ результат покращився на 11 секунд, в КГ на 9 секунд. Цей тест передбачає оцінку в балах. Якщо зазначити, що за цим критерієм оцінювання також відбулись зміни. Так, по завершенні констатуючого експерименту в ЕГ на 5 балів виконали тестове завдання 33 % учнів, на 4 – 22 %, на 3 – 22 %. В КГ на 5 балів виконали 22 % учнів, на 4 – 56 %, на 3 – 22 % учнів. Відносно відношенні, ЕГ покращила показники на 44 %, КГ – на 33 %.

Динамічна рівновага. Рівень динамічної рівноваги, також підвищився в обох дослідницьких групах. В середньому, в ЕГ результат покращився на 1 поворот, в КГ на 0,5 повороту. За критерієм оцінювання в балах (що передбачено тестовим завданням) відбулись певні зрушення. Так, по завершенні констатуючого експерименту в ЕГ на 3

бали виконали 22 % учнів, на 2 – 78 %, в КГ на 3 бали – 11 %, на 2 – 89 %. Статистичні показники не є дуже високими, але порівнюючи з початковим рівнем, вони є достатньо вагомими для дітей з легкою формою розумової відсталості. Зміни, які відбулися, є достовірними при $P < 0,05$.

Тест 10*8. Рівень координації рухів покращився як в експериментальній (на 3 бали) ($<0,05$), так і контрольній (на 4 сек.) ($<0,05$) групах. Що стосується оцінки в балах, то зрушення не є значними, як в ЕГ так і в КГ на 3 бали виконали тестове завдання 22 % учнів, на 2–77 %. Але зміни, що відбулись є достовірними при $P < 0,05$.

Впродовж педагогічного експерименту у учнів експериментальної групи відбулись вірогідні зміни ($<0,05$) в результатах тестового випробування “Малювання дрібними предметами” (результат покращився на 7,76 с) (Рис. 1).

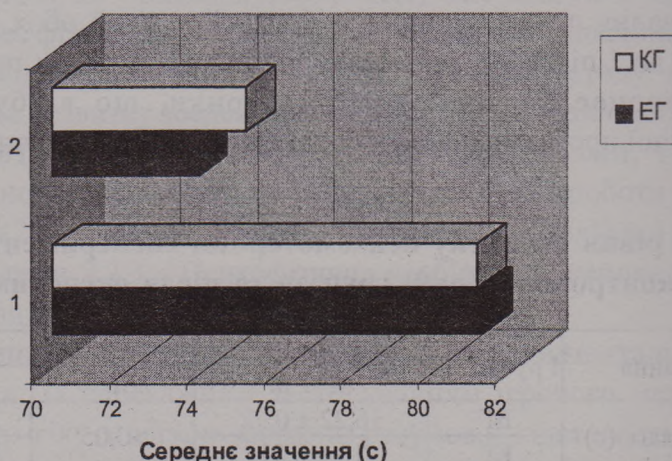

Рис.1. Показники дрібної моторики до і після експерименту.

Примітки: 1 – показники дрібної моторики до експерименту, 2 – після експерименту.

В учнів контрольної групи результати теж покращились (на 6 с.), але не вірогідно ($>0,05$). Тестове випробування передбачає наступну залежність, чим менше витрачено час на виконання тестового завдання, тим вище результат і відповідно рівень розвитку дрібної моторики (див. Рис. 1).

Схоплення падаючої лінійки. Тестове завдання передбачає таку залежність, чим менший показник у сантиметрах, тим краща рухова реакція. На початку експерименту в експериментальній і контрольній групах із тестовим завданням впорались 44 % учнів ($<0,05$). По завершенні констатуючого експерименту, в експериментальній групі з тестовим завданням впорались 100 % учнів, в контрольній – 67 %. В експериментальній групі показники дещо зросли (на 2,39 см), але не вірогідно ($>0,05$), в контрольній групі залишились стабільними порівняно з даними початкового тестування ($>0,05$). (Рис. 2)

Одночасність виконання рухів. В експериментальній групі показники тестового завдання покращилися на 12 %, у контрольній показники не змінилися.

Човниковий біг. Із тестовим завданням “Човниковий біг із перенесенням предмету з одного ряду в інший”, як на початку, так і по завершенні констатуючого педагогічного експерименту в обох дослідницьких групах не впорались 100 % учнів. Цей тест виявився дуже складним за змістом для дітей з легкою формою розумової відсталості 9 – 10 років. Під час виконання тестового випробування у дітей-олігофренів виникли певні труднощі, що не дозволили їм впоратись із тестом, а саме: 1) не усвідомити

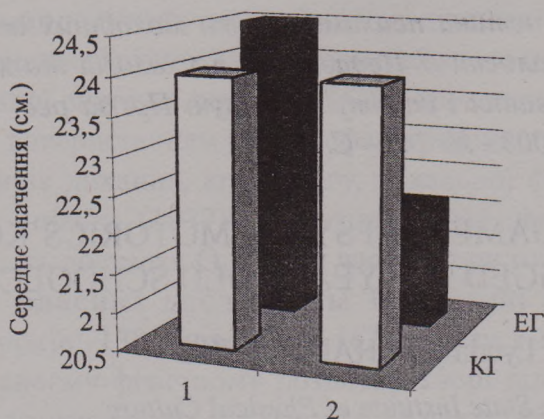

Рис. 2 Показники тестового випробування “Схоплення падаючої лінійки” до і після педагогічного експерименту

Примітки: 1- показники тестового випробування “Схоплення падаючої лінійки” до експерименту, 2 – після.

стартової команди “Руш!”, й звукового сигналу; 2) повільне пересування по дистанції; 3) діти губились у напрямках бігу; 4) взявши кубик, переважна більшість дітей, зупинялись й довго розглядали його; 5) відмова від виконання тесту (домінував страх перед розміченою дистанцією) [5]. Не спроможність дітей-олігофренів виконати цей тест підтверджує положення М. Стамбака [3] про недорозвиненість кінестетичного самоконтролю, де однією з причин цього дефекту є порушення орієнтації у розумово відсталих дітей.

Висновок. Отримані результати констатуючого педагогічного експерименту підтверджують гіпотезу про те, що збільшення питомої ваги ігрового методу в процесі фізичного виховання дітей-олігофренів молодшого шкільного віку сприяє покращенню рівня розвитку психомоторних здібностей. Про це свідчать отримані нами показники в різних тестах як: статична рівновага за методикою Яроцького (покращення результату на 11 с); динамічна рівновага (на 1 поворот); тест “Десять “вісімок” (на 6,66 с); маніпуляція дрібними предметами (на 7,76 с); хват падаючої лінійки (на 2,32 см); тестове завдання на визначення здатності до одночасного виконання рухів (покращення на 12 %). Низький розвиток психомоторики у дітей-олігофренів ґрунтується на особливостях їх вищої нервової діяльності: неврівноваженість, невисока лабільність, тривалі періоди психомоторних реакцій (Певзнер М.С., 1959), що не дозволяє дитині з розумовими вадами легко адаптуватися до навколишнього середовища (Раку С.Б., 1997). Корекція психомоторики розумово відсталих школярів є одним із важливих завдань фізичного виховання в допоміжних школах, яке варто вирішувати за допомогою одного з ефективних методів фізичного виховання - ігрового.

Література

1. Влізман М.П. Психомоторика дітей-олігофренів.- М.: Педагогіка, 1976.- 104 с.
2. Єременко І. До питання про стандартизацію освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку // Дефектологія, №2, 2000.- С. 4-8.
3. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков учащихся вспомогательной школы.- М.: Педагогика, 1977.- 128с.
4. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів.- К.: Олімпійська література, 2001.- 440 с.

5. Харченко Л.Л. Характеристика психомоторики молодших школярів з певною формою розумової відсталості // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. Пр. за ред. Єрмакова С.І. Харків: ХДАДМ (ХХІІ), 2003.- № 24. – С. 42-47.

THE INFLUENCE OF GAME ON PSYCHOMOTORICS KORRECTION OF MENTALLY LAGGED 9-10 YEARS OLD SCHOOLCHILDREN

Lyudmyla KHARCHENKO

L'viv State Institute of Physical Culture

Annotation. In this article the results of the influence of physical education experimental methods on the development of psychomotorics abilities of mentally slightly lagged younger-school-aged children 9-10 years old are analyzed.

Key words: psychomotorics, mentally lagged, schoolchildren, game.

СИСТЕМА ПОСТАЧАННЯ ОРГАНІЗМУ КИСНЕМ У ОСІБ З СПАЗМОМ АКОМОДАЦІЇ І МІОПЕЮ ЛЕГКОГО СТУПЕНЯ

Борис ХАЦУКОВ*, Тетяна ДИБА, Віктор РАДЗІЄВСЬКИЙ**,
Людмила СОЛОНЕЦЬ

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

**Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця, Київ

**Кабардино-Балкарський науковий центр Російської Академії наук,
Москва-Нальчик*

Актуальність роботи. В теперішній час загально визнана залежність стану зорової функції від кровопостачання і забезпеченням ока киснем [1, 3]. Установлено, що в хворих з міопією знижені кровопостачання і забезпечення киснем очного яблука, зокрема, циліарного м'яза [3].

При наявності даних про роль зниження кровопостачання і забезпечення киснем циліарного м'яза в зміні його функції, у розвитку спазму акомодативної м'язової літературі відсутня інформація про забезпечення киснем головного мозку і всього організму короткозорих, про особливості біоелектричної активності частки кори кори, особливо функціональний стан потиличних і лобових часток кори головного мозку, у яких представлені центральні ланки зорового аналізатора, що утворюють функцією його периферичної ланки [5].

Мета і методика дослідження. Мета роботи – виявити особливості кровопостачання і забезпечення киснем головного мозку, лобових і потиличних часток кори головного мозку в короткозорих, охарактеризувати особливості стану функціональної системи дихання, забезпечення киснем організму дітей і підлітків з міопією і спазмом акомодативної